

Wees getrouw tot in den dood, of de levensgeschiedenis van Zacharia Tihen

<https://hdl.handle.net/1874/234425>

WEES GETROUW TOT IN DEN DOOD

OF

De levensgeschiedenis van Zacharia Tihen.

DOOR

den zendeling FEIGE.

NAAR HET HOOGDUITSCH.

EN DAJAKSCHE JEUGDIGE KRIJGER.

de Halfstuivers-Vereeniging der Rijnsche Zending.

AMSTERDAM — HÖVEKER & ZON.

UB-ZUID
PKE
353

Bibliotheek
NEDERL. ZENDINGSCHOOL
GEGSTGEEST

70801 mm

A 4L
136

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3567 1571

PKE
353

WEES GETROUW TOT IN DEN DOOD

OF

DE LEVENSGESCHIEDENIS VAN ZACHARIA TIHEN.

DOOR

den Zendeling FEIGE.

NAAR HET HOOGDUITSCH.

A 4L

136

LIBRARY
NEDERL. ZENDINGSCHOOI

OFGESTGEEST

Uitgegeven door de Kalfstuijvers-Vereeniging der Rijnsche Zending.

AMSTERDAM. — HÖVEKER & ZOON.

1895

In dit boekje zullen de zendingsvrienden en -vriendinnen met den levensloop bekend gemaakt worden van een man, die doordrongen was van het bewustzijn dat, wanneer men Christen wil zijn, men ook werkelijk den Heer Jezus moet volgen; daarom was hij gezegend en anderen ten zegen. Niet dat hij volkomen geweest is; er kleefde nog veel aan hem, wat wij liever niet aan hem gezien hadden, maar hij erkende zijne zwakheden en streed er tegen zooals het een waar Christen betaamt. Hij nam dan ook toe in geloofsleven en werd zoo standvastig dat men hem gerust verre van de gemeente alleen onder heidenen heeft kunnen zenden zonder te vreezen dat hij daardoor verachten zou.

Zijne levensgeschiedenis, welke ik zoo getrouw mogelijk heb trachten voor te stellen, zal voor zichzelf getuigen.

Zacharia Tihen was de oudste zoon uit het tweede huwelijk van een man, dien ik eerst leerde kennen toen hij reeds hoog bejaard, en van eene vrouw, die toen nog zeer flink was. Zij stierf in de maand Mei 1890. Bij den dood van haar zoon riep zij uit: „O mijn kind, ware ik vóór u gestorven!”

Tihen was een begaafde knaap en daar er in zijne jeugd reeds zendingsscholen bestonden, bezocht hij die van den zending Beijer te Poelo Telo. Zijn vader was er tegen en had hem dan ook, om hem aan de school te onttrekken, op zijne reizen medegenomen. Maar eindelijk kwam hij toch voor langeren tijd en heeft toen lezen en schrijven geleerd, las dagelijks de schoone

Bijbelsche geschiedenissen, doch zonder dat deze een dieperen indruk bij hem achterlieten.

Toen hij ongeveer vijftien jaar was geworden, ging hij naar Bandjermasin, waar hij een lange reeks van jaren bij Europeanen diende en eerst na den opstand in 1859 terugkeerde. In zulk eene betrekking leeren jongelieden zelden wat goeds. Van de lichtzijde der Europeanen krijgen zij weinig of niets te zien, terwijl de schaduwzijden steeds een ongunstigen invloed op hen uitoefenen. Tihen was langen tijd in dienst van een Duitscher, den heer Von dem Borne, die in dienst der Ned. Regeering de beste kaarten van Borneo geteekend heeft. Met hem doorreisde Tihen het land en werd op die wijze bekend met landstrecken en menschen, die hij anders nooit had te zien gekregen.

In hoeverre Tihen onder den invloed der Europeesche samenleving is gekomen, weet ik niet; maar in elk geval had hij in dien tijd weinig gelegenheid, om zich met heidensche dingen bezig te houden en zal daar ook weinig aan verloren hebben. Doch zoo lichtelijk de lieden onder veranderde omstandigheden zich van hun heidensche gebruiken laten afhouden, evenzoo gemakkelijk keeren zij weder tot deze terug, wanneer hun de gelegenheid daartoe gegeven wordt; niet uit godsdienstige behoefte, maar eenvoudig, omdat het zoo gebruikelijk is en wegens den rammi rammi, het vroolijke, grappige leven.

Zoo ging ook onze Tihen, nadat hij in zijn vaderland teruggekeerd was, weder den gewonen, ouden weg. Zijn oom, een der oudere Christenen van Mandomai, zeide mij toen: „Waar ergens een heidensch feest of iets dergelijks gevierd werd, was Tihen een der eersten die kwam, en zeker een der laatsten om het lokaal te verlaten.“ Aan werken werd niet veel gedacht. Zijne vrouw plantte wel, maar meestal was er niet veel te oogsten.

Tihen werd toch een aanzienlijk man onder de heidenen; allerlei geheime kunsten leerde hij, zonder, wel is waar, iets daarmede te bereiken. Maar hoewel alles slechts zwendelarij was, verkreeg hij toch eene soort beroemdheid, daar de groote menigte te sterk aan de werkelijkheid van deze dingen geloofde. Gods Woord was hem onverschillig, ja, hij bood het tegenstand en ontweek den zendeling waar hij kon. Het zou echter anders met hem worden; de goede Herder ging ook dit schaap na en zocht het, tot Hij het gevonden had.

Het was in November 1872 dat ik naar Mandomai moest verhuizen en reeds in de eerste dagen van mijn verblijf aldaar, kwam een jonge man met het verzoek tot mij om bij mij in dienst te treden en tegelijk dooponderwijs te ontvangen. Ik was daar zeer over verwonderd, nam hem als bediende aan en begon hem al spoedig te onderwijzen. Ik vernam weldra dat deze jongen gehuwd en dat zijne vrouw eene zuster van Tihen was. Door hem werd ik ook met dezen bekend, die dikwijls in het huis der beide onderwijzers kwam; een van hen was zijn oom. Meermalen had ik gelegenheid hem te spreken. Een sterfgeval in het huis van den onderwijzer bracht ons weder tezamen en wat daar gesproken werd, bleef niet zonder indruk op hem. Zijn tegenstand werd hoe langer hoe minder en des te meer dacht hij na over het gehoorde. Hij begreep dat noch zijne kunsten, noch zijne vlugheid een steun voor hem waren, en hij kwam schrede bij schrede nader, begon er over te denken om Christen te worden, sprak daarover met de zijnen en besloot eindelijk tot den grooten stap.

Aan den avond van den 15^{en} April 1873 kwam Tihen bij mij en verklaarde dat hij met zijne moeder, broeders en zusters gesproken had en dat zij bereid waren dooponderwijs te ontvangen, doch dat zijn oude vader er nog niet toe gekomen was.

Deze kwam echter den volgenden morgen ook tot mij en na een ernstige bespreking, waaraan ook Tihen deelnam, verklaarde hij zich bereid met de zijnen te gaan leeren. Toen werden de dagen en uren vastgesteld, waarop zij onderwijs zouden ontvangen en daarmede was de eerste stap gedaan. Het waren zes personen. Een broeder met vrouw en kind en een getrouwde zuster bleven nog achter; deze zijn later ook Christenen geworden. De vrouw van Tihen ontbrak, en het viel mij op dat hij er niet op stond haar mede te brengen. Eerst naderhand vernam ik dat hij dit met opzet had getracht te verhinderen, omdat hij voornemens was haar te verlaten. Doch hoe langer hij leerde, des te meer zag hij in dat zulks geheel tegen Gods Woord in was en zoo kwamen ook nog zijne vrouw en kinderen en hare moeder en broeder mede op de les.

In den eersten tijd had Tihen nog vele verzoeken te doorstaan, die echter spoedig overwonnen werden; hij was een dergenen van wien wij de meeste verwachtingen koesterden. Het kwam hem goed te pas, lezen geleerd te hebben; hij onderzocht nu werkelijk de Schrift.

Moeilijke plaatsen moesten de onderwijzers hem verklaren of hij kwam er mede tot mij om inlichting. Welk een genot was het, om deze lieden, wier getal tot twaalf was aangegroeid, te onderrichten. Zij waren mijne eerstelingen. Tihen nam toe in kennis, zoowel in innerlijken ernst als in moed om te getuigen. Toen eindelijk 7 Dec. 1873 dit kleine getal (met de kinderen zestien personen) gedoopt kon worden, hadden niet alleen de zendelingen een vreugde- en dankdag, maar ook de doopelingen en onder hen het meest wel Tihen, die nu den naam Zacharia ontving. Hij gevoelde de waarheid van het woord van den Heere Jezus aan Zacheus: „Heden is dezen huize heil weder-
varen!“ Hij had toen reeds meer bij Jezus gevonden, dan

hij gezocht had en verheugde zich dezen schat te hebben.

Het zal wel in de geheele wereld zoo zijn dat in Christelijke gemeenten waar geestelijk leven heerscht, men toch een kerkje in de kerk vindt. Zoo ook in Mandomai, maar klein, zeer klein. Zacharia was daarvoor een groote aanwinst; hij had in het vorige jaar zulke vorderingen in zijn geestelijk leven gemaakt dat wij er reeds verblijd over waren.

Een goede wandel, moed om te getuigen en een verlangen naar meer kennis der waarheid waren de eigenschappen, die hem kenmerkten en die zich vruchtbaar aan hem betoond hebben. Zijn moed om te getuigen gaf al spoedig aanleiding tot bedreigingen. „Men wilde hem vervolgen, maar hij was niet bevreesd, noch voor heidenen, noch voor Mohanmedanen,” kon hij een jaar na zijn doop zeggen.

Toen in het jaar 1875 de weg naar het binnenland voor ons geopend werd, volgde ons Zacharia. De gedachte hem als helper te kunnen gebruiken had ons reeds beziggehouden. Ik vond het volgende, wat de zaak betreft, in een bericht uit dien tijd: „Al is Zacharia nog een jong Christen, hij weet wat hij wil; hij heeft gaven en moed om te getuigen en toont dat hij een Christen is, door een ander leven te leiden. Hij zal eerst als helper aan de school in Telang geplaatst en later naar omstandigheden gebruikt kunnen worden.” Het plan om hem op het nieuwe arbeidsveld te houden moest echter opgegeven worden, daar zijne vrouw niet besluiten kon naar een vreemd land te trekken; hij was dus genoodzaakt naar Mandomai terug te keeren. Zendeling Hendrich stelde hem daar alras als helper aan in de school; daarbij moest hij ook de veraf wonende doopcandidaten onderwijzen, en de heidenen bezoeken om hun het Evangelie te verkondigen. Hij deed hierbij allerlei ervaringen op, zoowel van verkwikkenden als onaangename aard. Aan

bespotting ontbrak het ook niet. Hij, die vroeger vooraan stond bij alle heidensche feesten, ging nu van huis tot huis om de vroeger door hem bespotte blijde boodschap des vredes te verkondigen. Woorden zooals: „Daar komt de Heere Jezus,“ of „Heere Jezus, kom met ons eten“ en dergelijke, waren niets zeldzaams; maar hij liet zich niet afschrikken, en ging blijmoedig zijnen weg. Wanneer wij zijn geloof, zijne overgave aan den Heer, zijn geduld en zijne onderwerping, ook in de moeilijkste oogenblikken, zagen, zeiden wij dikwijls dat hij een voorbeeld was voor alle Christenen.

In dit geloofsleven nam hij hoe langer hoe meer toe en des te grooter werd ook zijn moed om te getuigen. Of hij tehuis was of op reis, in de boot of op de straat, hij voelde behoefte met alle menschen waarmede hij in aanraking kwam, een gesprek aan te knopen en hen uit te noodigen tot Jezus te komen. Er kwamen echter, helaas, ook andere zaken bij hem tevoorschijn, die niet in zijn voordeel waren, maar die terwille der waarheid niet verzwegen mogen worden. Afgezien van een val, waarop wij later terug zullen komen, moesten wij, zendingen, veel geduld met hem hebben wegens zijne neiging tot luiheid, waardoor het er altijd zeer armoedig bij hem uitzag; wat merkwaardig juist het tegendeel was bij zijn broeder Silvanus. Hij had zich het liefst met handel beziggehouden en deed dit ook eenigen tijd, maar daarmede verviel hij slechts in schulden, waaruit men hem moeilijk helpen kon. De oorzaak daarvan was dat hij weinig verkocht, dat hij gewoonlijk verkeerd rekende en daardoor zooals men wel zegt, de huid verkocht en verbruikte, voordat de beer geschoten was.

Wel heb ik later bemerkt dat wij hem te hard beoordeeld hadden, want wat wij als luiheid bestempelden, in werkelijkheid lichaamszwakte was, en men moet daarbij in aanmerking nemen

dat hij bij het volk niet zulk een ergernis daarmede gaf als bij ons luie, geloovige Christenen doen. Deze ondeugd heeft dus Zacharia bij het volk geen afbreuk gedaan; hij stond bij hen in groote achting en dit bleef zoo tot aan zijn einde. Telkenmale beproefde hij zich te verbeteren door meer te werken, maar spoedig noodzaakten hem pijnen in de borst zich in te houden.

Daar de Heer hem rijk met kinderen gezegend had, was het niet gemakkelijk voor hem en de zijnen het dagelijksch brood te bekomen. Toen hij als helper in Mandomai aangesteld was genoot hij een zeer [karige bezoldiging, en was het hem niet mogelijk ervan te bestaan. Dit werd de aanleiding dat hij in 1880 deze betrekking opgaf en met vrouw en kinderen naar Tameang Lajang kwam. Hier legden zij dicht in onze buurt een rijstveld aan. Vrouw Martha werkte vlijtig en hijzelf hielp ook zooveel mogelijk. De Heer zegende hen, gaf een goeden oogst en zoo kwamen zij een weinig op hun verhaal; maar het volgende jaar was de oogst slecht, de nood steeg en men moest trachten dat gebrek op een andere wijze te verhelpen. Daarbij kwam nog een zware slag: de vrouw werd ziek en stierf na een langdurig lijden. Dikwijls hadden wij gemeend dat deze Martha slechts Christin was geworden om met haar man mede te gaan, maar op haar sterfbed werd het ons duidelijk, welk een vast innerlijk vertrouwen zij had en met hoeveel blijmoedigheid en vrede zij kon heengaan.

Zacharia stond nu alleen met zijn zes kinderen. De oogst was als hierboven gezegd is, slecht. Toen hielpen wij hem aan koopwaren. Met welk gevolg is reeds gezegd en zoo was het 't beste te trachten andere hulp te vinden. Vroeger was ik reeds begonnen in het klein sigaren te maken; ik zette hem nu aan het sigarenmaken. In den tusschentijd ging hij naar Bandjermasin en bracht ons mede wat wij voor de huishouding noodig hadden; kortom, al

was het dan ook karig, hij vond toch zijn brood. Zoo ging langzamerhand een jaar voorbij na den dood van zijne vrouwen Zacharia dacht aan een tweede huwelijk. Zijn oog viel op een zeer jong meisje van de gemeente, nauwelijks ouder dan zijn oudste zoon, wat hier, wel is waar, niets bijzonders is. Wij waren tegen deze verbintenis, evenals de ouders van het meisje, maar deze tegenstand werd juist de gevaarlijke klip, waaraan hij zich stootte. Bij den dood zijner vrouw en later, toen de Heer kinderen van hem eischte, was hij stil en kon hij zeggen: „Heer, uw wil geschiede“, hoezeer het hem ook ter harte ging. Hij had geleerd om terwille van Christus veel te verduren, maar in dit geval gelukte het hem niet aan het gevaar te ontkomen, en op een middag ontdekten wij dat hij zich met het meisje uit de voeten gemaakt had. De booze had gezegevierd en wij moesten ons diep beschaamd terneder buigen. Het was een zware slag, te meer daar wij nauwelijks hadden durven denken dat zoo iets bij dezen man zou kunnen gebeuren; hij, die zoo veel van Gods genade aan zijn hart ervaren had. Hij, was als buiten zijne zinnen; hij wist zelf niet recht wat hij deed.

Maar de Heer is getrouw; dit mochten wij spoedig onder vinden. Het was ons waakzaam oog niet gelukt deze ergernis tegen te gaan; maar Hij heeft middelen en wegen om ook het kwade ten goede te keeren.

Ja, nog denzelfden dag werd Zacharia door God in de school genomen. Hij werd zwaar ziek aan koorts, waarbij hij vreeselijken angst had uit te staan. Daarbij verloor hij bijna het gehoor. Verscheidene dagen gingen voorbij. Ik bezocht hem eenige keeren, doch vond bij hem nog niet het noodige schuldbesef, zoodat ik hem den ernst der wet moest laten voelen; want troostwoorden te onrechter tijd zouden het werk van den Heiligen Geest gestoord hebben.

Op den vierden dag komt tegen den avond een van zijne kinderen met een stukje papier bij mij, waarop met bevende hand geschreven stond: „Toean, ik bid u, kom mij redden; ik ben anders verloren!“ Nu was de tijd gekomen om mijn ambt waar te nemen als goede boodschapper van Christus wege. O, hoe heerlijk is het dat wij dit bevel van den Heiland hebben, zoowel voor zijne knechten als ook voor de arme zondaren! Ik vond hem geheel gebroken. Ps. 51 en Ps. 32 vs. 2—5 had hij woordelijk in die dagen doorleefd. Het was niet noodig langer met de wet te komen; de geheele zwaarte ervan lag op hem. Toen ik bij hem kwam, omvatte hij mijne voeten met beide handen en riep: „Red mij! Red mij!“ De tijd was aangebroken om met hem te bidden en in den naam van den Heiland hem zijne zonde te vergeven. Joh. 20 vs. 23. Van dit oogenblik af was de ban gebroken; de vrede Gods keerde weder in zijn hart terug en de koorts was geweken; hij was gezond. In zijn volgend leven heeft hij bewezen dat hij het ernstig meende en met zijn gansche hart kon hij zingen: „Genade is het, niets dan genade!“

Ik zou er niet aan gedacht hebben hem spoedig hierna als helper aan te stellen, al was hij er nog zoo geschikt voor, maar geheel zonder mijn toedoen en zonder eenige aanstelling werd hij toch onze helper en baanbreker voor een gezegende werkzaamheid. Met den handel ging het niet, zooals wij reeds zagen, en met den rijstbouw hier in dezen omtrek moet men zich veel moeite geven, maar meestal zonder eenig gevolg. Intusschen hadden ook onze Christenen gehoord dat ver hier vandaan zeer goede grond is. Daar zij meer noodig hebben, dan de in de dikke duisternis van het heidendom levende lieden, was het voor hen des te zwaarder het noodige voor hun levensonderhoud te vinden op den mageren grond, dien wij hier hebben. Eens ging Zacharia met zijn jonge vrouw om te zien, waar zij met

het beste vooruitzicht grond konden vinden om te beplanten. Op deze reis kwamen zij in het Ampari-gebied en wel naar Balai Dato. Rijst was daar volop; zij werden er goed ontvangen en uitgenoodigd ook daar te planten. Een welgesteld man bood hem aan om hem tot den volgenden oogst aan rijst te helpen. Een besluit was spoedig genomen. Vol geestdrift kwam Zacharia terug en was spoedig gereed voor zijne verhuizing naar Balai Dato. Zijne broeders en zusters, ja, bijna al onze gedoopten werden er door opgewekt ook daarheen te gaan en wij bleven bijna alleen in Tameang lajang. Men ried mij aan met kracht daartegen in te gaan, maar ik had daartoe geen recht en het zou mij toch niet geholpen hebben. Wij moesten 'er slechts op rekenen dat onze kleine gemeente haar hoofdzetel ongeveer zeven uur verder van den zendingspost nam en er voor zorgen dat zij geen gevaar liep van schade te lijden wat haar geloof betrof. Daardoor kreeg mijn arbeid een andere richting, die niet nadeelig voor het geheel was. Ik liet de lieden dus trekken en gaf hun mijne zegewensen mede aan allen, en vooral aan Zacharia de noodige inlichtingen, hoe zij zich moesten houden temidden der heidensche omgeving, opdat zij een zout en een licht in de duisternis mochten zijn.

Het eerste jaar gingen er acht families weg; de andere volgden later. Zij vonden een onderkomen in het huis van een man, dien ik reeds langer kende en die tot de welgestelden behoorde. Nu begon het licht in den stikdonkeren nacht van het heidentom te schijnen. De heidenen keken met groote opmerkzaamheid naar het doen en laten der Christenen. Reeds bij het aanleggen der velden handelden dezen tegen alle regels in; zij raadpleegden niet de geesten welke grond voor hen het voordeeligst was, maar kozen dezen naar hun eigen oordeel, terwijl de heidenen het beste veld laten liggen, wanneer hunne vraag ongunstig

beantwoord wordt. Ja, wanneer een groot gedeelte van den arbeid reeds gedaan is en de bezitter van het veld ziet bijv. eene ree er overheen loopen, is het reden genoeg om alles er aan te geven. De onverschilligheid van de Christenen scheen den heidenen al te sterk. „De Christenen hebben geen godsdienst,” zeiden eenigen. Zij hadden echter een tegenwicht, dat aan de heidenen in den aanvang onbeduidend toescheen, maar dat zich toch allengs tot eene macht vormde. Elken morgen, voordat de Christenen aan het werk gingen, kwamen zij bij elkander, zongen, lazen Gods Woord en baden den Heer om zegen op hunnen arbeid, om licht voor de nog in duisternis verkeerende heidenen. De huisheer met de zijnen bleef eerst van verre staan luisteren, en kwam allengskens nader; vouwde eindelijk ook de handen, dacht na over hetgeen gesproken was en kwam langzamerhand tot de overtuiging dat de Christenen toch een godsdienst hebben en dat zij zelfs meer hadden dan de heidenen. Zoo werd langzamerhand de weg gebaad voor een gezegende werkzaamheid. Alles was gereed voor het planten. De heidenen wijdden hun veld door een bloedig offer; de Christenen deden dit ook niet. „Dit moet verkeerd afloopen; onmogelijk kan de rijst groeien”, heette het. Maar na weinige dagen kwam de rijst tevoorschijn en groeide dat het een lust was. — „Ja, maar de oogst was er nog niet; eindelijk zou de booze zich toch wreken.” De oogsttijd kwam; de rijst stond prachtig en werd behouden ingehaald. Hiermede was een zware stoot aan het heidendom gegeven, die ten slotte niet zonder gevolgen bleef.

Zacharia ging welgemoed zijnen weg verder en was in zijn vrijen tijd als Evangelist werkzaam. Allereerst vond hij gehoor bij den huisheer, die met groote opmerkzaamheid naar het verkondigde Woord luisterde.

Eenigen tijd vóór den eersten oogst schreef mij Zacharia, hoe de zaken stonden en vroeg mij hem te komen helpen. Bij een driedaagsch bezoek had ik rijkelijk gelegenheid de menschen te leeren kennen; dag en nacht hielden zij niet op met mij allerlei vragen te doen over het gehoorde uit de Schrift.

Bij mijn tweede bezoek, een paar maanden later, werd het gesprek voortgezet. „De stam is reeds doorgehouden; slechts de klimplanten houden hem nog vast, hij kan nog niet vallen!” zeide Papong, de huisheer, na een ernstig gesprek; „Zacharia hielp mij dien trouw doorhakken.” Bij het derde bezoek, in het einde van October 1884, viel de beslissende slag; Papong verklaarde Christen te willen worden.

Wel is waar ontbrak nog veel aan zijne kennis. Hoewel het verlangen naar genade bij hem aanwezig was, zoo was het niet geheel van nevenbedoelingen ontbloot en hem daarover te onderwijzen was nu de hoofdzaak. Hijzelf begon naar den doop te verlangen; maar men moest steeds op zijne hoede zijn dat hij niet uiterlijke dingen op den voorgrond stelde. Zacharia zorgde er echter trouw voor dat het eigenlijke doel niet verloren ging. Tegelijk met Papong werd ook het jongste zoontje van Zacharia gedoopt. Dat was een vreugdedag voor hem! En toen na het doopfeest nog acht personen om dooponderwijs kwamen vragen, onder anderen ook de vrouw en de zoon van Papong, werd de vreugde nog grooter. Het was een schoone tijd, dien de Heer hem en ons schonk. Toen hij naar een naam zocht voor den kleine, sloeg hij Gen. 4 vs. 25 op „want God heeft mij een ander zaad gezet voor Habel.” Zijn vorig kind was gestorven, nu had hij er een ander voor in de plaats en noemde hem Seth. Zoo ging hij zijn weg verder, arm, maar aan God onderworpen in alles wat hem overkwam. Den kleinen Seth beminde hij teeder, maar hij moest ook weder van hem

scheiden; juist toen het kind één jaar oud was stierf het. „De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam des Heeren zij geloofd!“ dit bleef ook in deze moeilijke dagen de grondtoon van zijn hart. Zacharia werd over de beproevingen heen gedragen als op adelaarsvleugelen, omdat hij zich geheel aan den Heer gegeven had. De beweging ten gunste van het Christendom verbreidde zich steeds meer. Niet lang na dit eerste doopfeest werd ik door aanhoudende krankheid verhinderd iets te doen en de volgende jaren kon ik slechts met gebroken kracht arbeiden. Daar bleef niets anders over dan aan Zacharia den meesten arbeid over te laten, en hem, die tot nu toe slechts in zijn vrijen tijd evangeliseerde nu geheel daarvoor aan te stellen, te meer daar er een aantal schoolplichtige kinderen waren. Bij zeer karige bezoldiging nam hij deze betrekking aan en heeft die trouw vervuld. De scholieren maakten goede vorderingen en de doopcandidaten hadden hem gaarne. Zijn dagboek gaf mij het beste bewijs in welken geest hij zijn werk opnam. Hij vond zijn grootste loon in den arbeid zelf, zooals het bij iederen arbeider in het rijk Gods het geval moest zijn. Een gewichtige taak had hij aan het ziek- en sterfbed van den eersten gedoopten Phil. Papong. Eene nierziekte, waaraan deze reeds geruimen tijd lijdende was, verergerde spoedig zoo dat de arme man ontzaglijke smarten te verduren had. De heidensche bloedverwanten deden alles om hem tot het heidendom terug te brengen, vooral toen het lijden een half jaar aanhield. Zacharia echter kwam hem dagelijks troosten en bemoeiden en betuigde hem dat al het lijden van dezen tijd niet is te waardeeren tegen de heerlijkheid, die aan ons geopenbaard zal worden. Toen het sterfuur naderde verzamelden zich alle Christenen om hem heen en onder gezang en gebed, waaraan hij zelf met gevouwen handen deelnam, ontsliep hij in vrede.

Zes weken vóór den dood van Zacharia zag ik dat vreugdetranen hem over de wangen rolden toen een Mohammedaan, dien hij onderwezen had, gedoopt werd.

Als ouderling waakte hij trouw over de gemeente, vooral over de nieuwgedoopten. Nog veertien dagen vóór zijn afsterven gelukte het hem eene familie te vereenigen, die gevaar liep door strijd uit elkander te gaan. Heidensche feesten, begrafenissen enz. waren voor hem eene gelegenheid om het Evangelie te verkondigen, om het even of het bij dag of bij nacht was. Nog op den laatsten dag van zijne werkzaamheid was hij op een heidensch feest geweest en had daar veel gesproken. Ik kwam juist in Balai-Dato. Hoewel hij de koorts had, bezocht hij mij nog in den avond van dezen dag, den laatsten van zijn rijkgezeggenden werkkring hier op aarde.

Het was geen gewone koorts, waaraan hij leed; het was pleuris, die hier zoo dikwijls voorkomt en niet zelden met doodelijken afloop. Ik gaf hem de passende middelen, welke hij met goed gevolg innam. De steken in de zijde weken en op den derden dag sprak hij er reeds over om weder de school te beginnen. Den volgenden morgen echter was hij door eigen schuld ingestort en nu was het kwaad niet meer te keeren. De ademenood steeg en het hoesten vermeerderde. Liggen kon hij niet; wat hem eenige verlichting gaf was in een grooten stoel te zitten, zooals ik het ook zeventien jaar geleden ondervonden had. „O, Heere Jezus, wilt Gij mij naar huis halen, doe het toch spoedig; want het is bijna te zwaar om te dragen!“ bad hij. Hij wist in de laatste dagen zeker, dat hij zou heengaan.

Den laatsten morgen vroeg hij nog om het Heilig Avondmaal. Ik kon echter niet gelooven dat de Heer hem weg zou nemen, want ik had hem nog zoo zeer noodig. Maar van uur tot uur vervloog mijne hoop. Hij riep zijne kinderen bij zich,

kuste ze en zeide hun dat hij nu naar den Heiland ging en dat zij hem ook moesten volgen. Nadat hij zijne zaakjes in orde gebracht had, ging hij in vrede heen. Daar lag hij nu met den vrede op het gelaat; hij had overwonnen, en het geloof behouden; daarom zal hem de kroon der gerechtigheid gegeven worden.

Vele zielen zullen hem zeker nog in de eeuwigheid danken dat hij hun den weg des levens gewezen heeft. Aandoenlijk was het te zien hoe een oude vrouw, die hij ook onderwezen had, voor zijn lijk stond en zeide: „O, waarom zwijgt gij nu, waarom spreekt gij niet tot mij? Gij hebt zoo dikwijls tot mij gesproken, hebt mij onderwezen, en ik heb het verstaan, wat gij tot mij te zeggen hadt; spreek nu ook tot mij, opdat ik uwe stem hoore.“

Ik was diep bedroefd. Ik kon mij niet weerhouden tranen te storten bij de gedachte aan al deze kinderen; maar nog meer, veel meer aan den arbeid, waaruit de Heer hem weggenomen had.

Daar mijne gezondheid mij niet meer toeliet zulke inspannende reizen te maken, had ik hem al te zeer noodig. Ik kon hem alles toevertrouwen, daar ik wist dat hij nooit iets naliet te doen waar hulp noodig was. Maar de Heer had hem geroepen en ik kon slechts stille zijn en zeggen: „Heer, uw wil geschiede.“ Er kwam wel een plaatsvervanger en de arbeid werd vervolgd, maar het bleek toch later, welk een niet te vergoeden verlies door zijn afsterven geleden was.

Nadat nu de zieke gestorven was, moest men daarvan bericht geven aan alle verstrooid wonende Christenen. De heidenen hebben hunne signalen, die zeer ver gehoord worden, maar wij moeten ons daarvan niet bedienen, daar heidensch bijgeloof er mede verbonden was. Daar wij nog niet zulke signalen hadden, moesten boden de tijding overbrengen. Spoedig kwamen de Chris-

tenen en begon men de lijk-kist te maken. De heidenen houw-
wen eene kist uit boomstammen, gelijkende op een diepe krib
of trog. De Christenen gebruiken planken, die aan elkander ge-
maakt zijn; dit is wel niet zoo dicht, maar daar een lijk zelden
langer dan vierentwintig uur in huis blijft, heeft dit niet veel te be-
teekenen. Slechts één der heidenen had eenig verstand van timme-
ren, maar allen hielpen zoo goed zij konden. Het werd nacht
voordat de lijk-kist gereed was. Den volgenden morgen wachtte
nog veel werk; de weg moest tot aan de begrafenisplaats van
onkruid gereinigd worden; een brug moest men over de rivier
slaan en een grooten boom daarvoor omkappen en eindelijk moest
men het graf delven. Bovendien moest met de heidenen onder-
handeld worden, daar de plaats waar wij Zacharia wilden be-
graven in hunne buurt lag. Eerst tegen den middag was alles
gereed. In huis sprak ik over Matth. 13 vs. 43. „Dan zullen
de rechtvaardigen blinken gelijk de zon in het koninkrijk huns
Vaders!“ Aan het graf zongen wij een Dajaksch lied; ik sprak
nog een kort woord tot de aanwezige heidenen over de hoop
van den Christen en toen moesten wij het omhulsel van dezen
trouwen dienstknecht aan de aarde toevertrouwen.

Eindelijk had ik tijd eens rustig na te denken, wat mij nu
te doen stond. Plotseling kwam mij een persoon voor den geest:
Daniël Akar, de onderwijzer van Telang! Eerst negen maanden
later kon deze de plaats van Zacharia vervullen; hij heeft met
nauwkeurigheid en trouw gewerkt, maar den invloed, dien zijn
voorganger op de in den omtrek wonende heidenen gehad
heeft, gewon hij niet. Langzamerhand kwam er een stilstand
in het werk en tot heden is zulk een goede, blijde tijd niet
teruggekeerd, als dien wij vóór den dood van Zacharia beleefden.

Diep bedroefd over het verlies van mijn trouwen helper
keerde ik naar huis terug, maar met de overtuiging dat de

Heer alles wel zou maken. Het eerste wat ik deed toen ik terugkwam, was in Dajaksche taal het lied te vertalen :

Bervel gerust uw wegen,
 Al wat u 't harte deert,
 Der trouwe hoed' en zegen
 Van Hem, die 't al regeert;
 Die wolken, lucht en winden
 Wijst spoor en loop en baan,
 Zal ook wel wegen vinden,
 Waarlangs uw voet kan gaan.

Bibliotheek
 NEDERL. ZENDINGSCHOO.
 OEGSTGEEST

REKENING EN VERANTWOORDING

DER

Halfstuivers-Vereeniging van de Rijsche Zending,

over het jaar 1895.

<i>Amsterdam</i> ...	door Ds. J. P. G. Westhoff, van zijne		
	leerlingen en oud-leerlingen...	f	393.35
"	" Mej. Insinger....	"	58.55
"	" " Driebergen	"	46.50
"	" Mevr. Hooft Graafland, van de		
	Zondagavond-dienstboden-Veree-		
	niging — Bloemgracht.....	"	10.29
"	" Mej. A. M. D. Bunk	"	65.55
"	" Mevr. Klinkhamer—Bredius ..	"	216.05
"	" Mevr. Hogerzeit—Voorhoeve..	"	64.60
"	" O. S.	"	8.82 ⁵
"	" Ds. Joh. de Meijere, van eenige		
	oud-leerlingen	"	65.00
"	" den Heer van Asselt:		
	Zondagssch. in Odéon, door Mej.		
	J. Wendelaar.	"	22.10
	Zondagssch. de Zaadkorrel, door		
	Mej. W. Wendelaar	"	20.59
	Transporteere..	f	971.40 ⁵

		Per transport.....	f 971 40 ⁵
<i>Amsterdam</i> . . .	door den Heer van Asselt :		
	Zondagssch. Willemstraat, door		
	Mej. W. Wendelaar "	10.00	
	van Mevr. v. IJsselstein, Nieuw		
	Pekela "	1.50	
"	" Mevr. van Asselt :		
	van de Dames Wendelaar "	18.00	
	van Mevr. Diemont "	3.00	
	van Mevr. Hinsbeek "	2.50	
"	" Mej. Abrahams, Zendingsbusje		
	school Kinderliefde "	6.02	
"	" Mej. Ploos van Amstel, Zondag-		
	school Lydia "	3.42 ⁵	
"	" Mej. Clausing "	1.15	
"	" Mej. Koek, verkochte postzegels "	3.53	
"	" Mej. Trulsen, uit het Javaantje "	4.10	
"	Extra giften "	24.72	
<i>Arukem</i>	door Mevr. Schröder—Steinmetz . . . "	132.00	
<i>Amerongen</i>	" Mevr. ten Kate—van der Vecht "	29.27 ⁵	
<i>Abcoude</i>	" Mej. Tekelenburg "	35.67 ⁵	
"	" " " van de Meisjes-		
	vereniging "	10.00	
<i>Assen</i>	" Mej. Bertram "	20.06	
<i>Achlum</i>	" den Heer J. W. Ort "	5.20	
<i>Bussum</i>	" Jongejuffr. R. de Bel "	29.40	
<i>Baarn</i>	" Jongejuffr. Teves "	6.00	
<i>Brummen</i>	" Mej. Mispelblom Beijer "	40.00	
<i>Bloemendaal</i> . .	" Ds. Barger van de Samenkom-		
	sten in Maranatha "	40.00	
		Transporteere	f 1396.96

Per transport.....			f 1396.96
<i>Bloemendaal</i> ..	door	Mej. van den Berg—Barghoorn	„ 59.47 ⁵
<i>Breda</i>	r	Mej. Gefken	„ 7.80
<i>Breukelen</i>	„	Mej. J. W. E. Willink van	
		Collen	„ 114.95
<i>Beverwijk</i>	„	den Heer Garms	„ 4.42
<i>Bennekom</i>	„	den Heer van Slooten	„ 12.05
<i>Brakel</i>	„	den Heer G. J. Verwers	„ 5.85
<i>Bunnik</i>	„	Mej. W. J. de Pestere	„ 15.00
<i>Dordrecht</i>	„	den Heer Joh. Bieger	„ 23.70
„	„	Mej. R. van de Rest	„ 25.00
<i>Doetinchem</i> ...	„	Jongejuffrouw Henneman	„ 19.75
<i>Delfshaven</i>	„	Mej. Cupido	„ 5.85
<i>Doorn</i>	„	Mej. van Eeghen	„ 14.61
„	„	Mej. J. C. Montijn	„ 15.80
<i>Eibergen</i>	„	Mej. H. J. van Egmond	„ 16.65
<i>Enkhuizen</i>	„	Mej. Jonkman	„ 46.74
<i>Enschede</i>	„	Mej. S. van Veen	„ 37.50
<i>Ee</i>	„	den Heer S. P. Keuning	„ 22.15
<i>Fijnaart</i>	„	Mej. N. van Dis	„ 10.00
<i>Ginneken</i>	„	Mej. A. Dudok van Heel	„ 10.40
<i>Gouda</i>	„	Ds. A. Wartena	„ 21.25
<i>Groningen</i>	„	Mevr. Knottenbelt—Klees	„ 49.07 ⁵
		Catechisatiebus Ds. Knottenbelt	„ 5.92 ⁵
<i>Gramsbergen</i> ..	„	Ds. Joh. Vinke	„ 23.95
<i>'s-Gravenhage</i> ..	„	Mej. Ketelaar	„ 110.84 ⁵
<i>Gorredijk</i>	„	Mej. E. Nijhout	„ 13.00
„	„	den Heer A. Warnar	„ 13.00
<i>Haarlem</i>	„	Mejuffr. C. H. Bierens de	
		Haan	„ 41.00
Transporteere			f 2142.70

		Per transport.....	f 2142.70
<i>Hilversum</i>	door Mej. G. E. Vlaanderen.....	„	53.60
„	den Heer Th. de Ruijg.....	„	21.55
<i>Haarlemmeer</i>	„ Mej. C. Klaassen	„	15.00
<i>Harlingen</i>	„ Mej. G. M. Snijders	„	13.00
<i>Houten</i>	„ Ds. K. A. de Groot... ..	„	2.81
<i>Hierden</i>	„ Mevr. R. Dippel.....	„	3.97 ^s
„	den Heer Jansen.....	„	1.22 ^s
<i>Heemstede</i>	„ den Heer Klein.....	„	5.13 ^s
<i>Hazerswoude</i> ..	„ Mej. A. W. Keers.....	„	13.00
<i>Heemsen</i>	„ den Heer Stoete.....	„	8.00
<i>Hardenbergh</i> ..	„ Ds. W. Westhoff.....	„	14.80
<i>Itens</i>	„ Mevr. Waardenburg—Idenburg, uit het Negertje.....	„	5.00
<i>Kuinre</i>	„ Ds. W. Voors.....	„	32.65
<i>Kapelle</i>	„ Mej. J. G. van IJsendijk.	„	23.00
<i>Koudum</i>	„ Mej. J. Dokkum.....	„	15.75
<i>Koekange</i>	„ Mevr. Stechouwer—de Vries..	„	9.75
<i>Biezelingen bij</i> <i>Kapelle</i>	„ Mej. C. Zegers.....	„	18.77
<i>Leiden</i>	„ Mej. M. Gunning.....	„	299.50
<i>Leeuwarden</i> ...	„ Ds. Pont.....	„	12.36
<i>Loosdrecht</i>	„ Mej. A. Gunning.....	„	35.00
<i>Lochem</i>	„ den Jongenheer L. Schiethart..	„	20.80
<i>Muiderberg</i> ...	„ Mej. L. J. van Naarsen.....	„	4.00
<i>Monnikendam</i> ..	„ Mej. Tekelenburg.....	„	10.74 ^s
<i>Meppel</i>	„ Mevr. Brandsma.....	„	25.67 ^s
<i>Middelburg</i>	„ Jongejuff. D. en N. Smits....	„	4.15
<i>Nichterecht</i> ...	„ den Heer Kersbergen.....	„	16.57 ^s
<i>Nijehaske</i>	„ Mevr. Boersma—Paddenburg..	„	7.80

Transporteere..... f 2836.32

Per transport f 2836.32

<i>Nijmegen</i>	door Mej. H. van Duin..	10.00	
<i>Nisse</i>	„ Mevr. Pont—Bronsveld.....	3.00	
<i>Oldelamer</i>	„ Ds. W. Meijering.....	9.10	
<i>Oosthem</i>	„ Dames Gunning.....	26.00	
<i>Oldemark</i>	„ Ds. J. van Dijk.....	28.60	
<i>Oostkapelle</i> ...	„ Mej. de Pagter.....	15.60	
<i>Pernis</i>	„ den Heer P. Koole....	27.02	
<i>Pietersbierum</i> ..	„ Mej. Lammerts van Bueren...	9.39	
<i>Rotterdam</i>	„ Ds. Riemens, van de Zondags- school	10.00	<i>het vriede</i>
„	„ Mevr. van der Land—Höveker, netto-opbrengst	14.50	<i>daar bevel</i>
„	„ Mej. G.....	1.25	<i>van de</i>
<i>Scheveningen</i> ..	„ Ds. G. J. Lammerink.....	16.25	<i>penningme</i>
<i>Serooskerken</i> ..	„ Jongheer en Jongejuffr. Wes- terbeek van Eerte.....	25.54	<i>in de w</i>
<i>Schuringa</i>	„ den Heer Joh. Gutteling.....	13.00	
<i>Schiedam</i>	„ den Heer Joh. W. Pont.....	21.57 ⁵	
<i>Sluis</i>	„ Mej. C. P. Jansen.....	11.70	
<i>Tiel</i>	„ Mej. A. Caron.....	16.90	
<i>Utrecht</i>	„ Mej. H. van Lelyveld .	220.95	
<i>Vreeswijk</i>	„ Mej. J. B. Snijders.....	38.50	
<i>Vlissingen</i>	„ Mevr. Geselschap—Jordaan...	15.60	
<i>Velp</i>	„ Ds. Kan.....	7.00	
<i>Vlaardingen</i> ...	„ Mej. van 't Hooft	22.12 ⁵	
<i>Vreeland</i>	„ Mej. L. de Vries.....	12.02 ⁵	
„	„ Mej. J. Bakker.....	9.62 ⁵	
<i>Velzen</i>	„ Mevr. Loggers	21.02 ⁵	
<i>Wolvega</i>	„ den Heer Hoogebrink.....	2.72 ⁵	

Transporteere..... f 3445.32

Per transport... f 3445.32		
Woerden	door Ds. van Endt	„ 247.52 ⁵
Westbroek	„ Jonge dames van Kempen	„ 13.65
Warnus	„ Mej. Bens Bruinsma	„ 44.85
Weesp	„ Mej. A. Wieders	„ 24.65
„	„ Mej. A. Wendt	„ 15.15
Wassenaar	„ Mej. Wed. Mansfeld—Weiler	„ 16.61
IJlst	„ Mej. B. Rolleman	„ 12.50
Zutphen	„ Mej. J. Ph. Gerlach	„ 76.38
Zeist	„ Mej. van Santen	„ 49.54 ⁵
Zwolle	„ Mej. Cavaljé	„ 22.65
„	„ Jongejuffr. B. Royer	„ 6.12 ⁵
Zetten	„ Mej. C. Gunning	„ 6.20
„	„ Mej. Dijkstra, collecte voor de Halfstuiversvereniging	„ 6.91 ⁵
	Gift	„ 12.99
		f 4001.06
Onkosten boekjes enz.		„ 563.25
Totaal		f 3437.81

Namens het Dames-Comité,
Wed. W. KLINKHAMER—

BREDIUS,
Penningmeesteres.

Amsterdam, 12 Dec. 1895.

Bibliotheek
HET NEDERLANDSCH
GEOLOGISCH

EEN DAKSANCHE BEGRAAFPLAATS.

